

Ed.

74. Frumvarp til laga

[72. mál]

um breyting á lögum nr. 64 31. maí 1965, um rannsóknir í þágu atvinnuveganna.

(Lagt fyrir Alþingi á 105. löggjafarþingi 1982.)

1. gr.

III. kafli laganna, sem ber heitið „Hafrannsóknastofnun“, verði svohljóðandi:

10. gr.

Hafrannsóknastofnun er sjálfstæð ríkisstofnun, sem heyrir undir sjávarútvegsráðuneytið.

11. gr.

Í stjórn Hafrannsóknastofnunarinnar skulu vera þrjú menn, skipaðir af sjávarútvegsráðherra til fjögurra ára í senn, þar af einn án tilnefningar, einn tilnefndur af stjórn Fiskifélags Íslands og einn tilnefndur af ráðgjafarnefnd stofnunarinnar. Sömu aðilar tilnefna varamenn.

Ráðherra skipar formann stjórnarinnar.

12. gr.

Stjórnin hefur á hendi yfirstjórn stofnunarinnar og tekur ákvarðanir um meginatriði í stefnu og starfi hennar. Stjórnin gerir tillögur til ráðherra að starfs- og fjárhagsáætlun og staðfestir reikninga stofnunarinnar að loknu ársuppgjöri. Stjórnin gerir tillögur til ráðherra um deildaskiptingu stofnunarinnar og skipun ráðgjafarnefndar skv. 15. gr. Stjórnin skal staðfesta áætlun um rannsóknaleiðangra að fengnum tillögum forstjóra og umsögn ráðgjafarnefndar.

13. gr.

Sjávarútvegsráðherra skipar forstjóra, tvo aðstoðarforstjóra og deildarstjóra við Hafrannsóknastofnunina að fengnum tillögum stjórnarinnar. Forstjóri ræður annað starfslið stofnunarinnar. Forstjóri og aðstoðarforstjórar skulu skipaðir til 5 ára í senn. Forstjóri og annar aðstoðarforstjórinn skulu hafa lokið háskólaprófi og vera sérfróðir um hafrannsóknir. Hinn aðstoðarforstjórinn skal hafa háskólamenntun eða aðra sambærilega menntun og vera sérfróður á sviði stjórnunar og rekstrar.

14. gr.

Forstjóri hefur á hendi daglega stjórn stofnunarinnar og umsjón með rekstri hennar. Hann ákveður starfsvið sérfræðinga og annars starfsliðs.

Annar aðstoðarforstjórinn — sbr. 13. gr. — skal vera forstjóra til aðstoðar um vísindaleg málefni stofnunarinnar. Hinn aðstoðarforstjórinn skal annast fjármálalegan rekstur stofnunarinnar, þ. á m. skipareksturinn og starfsmannahald. Aðstoðarforstjórar eru fulltrúar forstjóra og aðstoða hann við daglegan rekstur stofnunarinnar.

15. gr.

Við Hafrannsóknastofnunina er ráðgjafarnefnd. Ráðherra ákveður að fengnum tillögum stjórnar hvernig ráðgjafarnefndin skuli skipuð til fjögurra ára í senn. Nefndin kys sér formann og á hann rétt til setu á fundum stjórnar með málfrelsi og tillögurétti.

Ráðgjafarnefndin fylgist með rekstri Hafrannsóknastofnunarinnar og er m. a. tengiliður milli hennar og sjávarútvegsins. Nefndin er forstjóra og stjórn til ráðuneytis. Hún skal fjalla um starfsáætlanir stofnunarinnar og gerir tillögur varðandi verkefnaval og starfshætti hennar. Nefndin er ólaunuð.

Sjávarútvegsráðherra setur ráðgjafarnefndinni erindisbréf.

16. gr.

Hafrannsóknastofnunin starfrækir útibú utan Reykjavíkur samkvæmt ákvörðun ráðherra og Alþingis að fengnum tillögum stjórnar og forstjóra stofnunarinnar. Leita skal samstarfs við hagsmunaaðila og menntastofnanir á viðkomandi svæði og er ráðherra í því skyni heimilt að setja á stofn starfsnefndir við útibúin.

Hafrannsóknastofnunin skal leita samstarfs við aðrar rannsóknastofnanir um rekstur og samnýtingu útibúa, eftir því sem kleift þykir.

17. gr.

Markmið Hafrannsóknastofnunarinnar skulu meðal annars vera:

1. Að afla alhliða þekkingar um hafið og lífríki þess, einkum til að meta hvernig hagkvæmt og skynsamlegt er að nýta auðlindir þess.
2. Að afla þekkingar um eðlis- og efnafræðilega eiginleika sjávar umhverfis Ísland, einkum með tilliti til áhrifa á lífríkið.
3. Að afla þekkingar um lögum, gerð og jarðfræðilega eiginleika landgrunnsins, einkum með tilliti til fiskveiða.
4. Að rannsaka lífsskilyrði og lifnaðarhætti sjávargróðurs, dýrasvifs og botndýra, einkum vistfræðileg tengsl hinna ýmsu samfélaga og samhengi þeirra við nytjastofna.
5. Að treysta undirstöður vísindalegrar ráðgjafar um nýtingu hefðbundinna nytjastofna er stefni að hámarksafrakstri Íslandsmiða.
6. Að gera tilraunir með og þróa veiðarfæri og veiðibúnað í þeim tilgangi að bæta orkunýtingu fiskiskipa og hagkvæmni sóknar og koma í veg fyrir skaðleg áhrif veiða á lífríki sjávar.
7. Að stunda rannsóknir á sjávareldi.
8. Að stunda rannsóknir sem miða að aukinni fjölbreytni í öflun sjávarfangs.
9. Að veita stjórnvöldum, sjávarútvegi og öðrum aðilum ráðgjöf og þjónustu varðandi nýtingu á auðlindum Íslandsmiða.
10. Að koma á framfæri upplýsingum til stjórnvalda, hagsmunaaðila í sjávarútvegi og almennings um niðurstöður rannsóknarstarfseminnar.

18. gr.

Til framkvæmda á markmiðum sem um getur í 17. gr. skal skipta Hafrannsóknastofnuninni í deildir að fengnum tillögum stjórnar og staðfestingu ráðherra.

Leitast skal við að deildaskipting stofnunarinnar sé sveigjanleg og stuðli að sem bestri nýtingu á mannafla, tækjum og fjármagni stofnunarinnar á hverjum tíma.

2. gr.

Lög þessi öðlast þegar gildi.

Ákvæði til bráðabirgða.

Skipun núverandi stjórnar skal halda gildi sínu, en skipunartími núverandi ráðgjafarnefndar skv. 15. gr. skal renna út 31. desember 1983.

Athugasemdir við lagafrumvarp þetta.

Almennar athugasemdir.

Frumvarp þetta er samið að tilhlutan nefndar sem sjávarútvegsráðherra skipaði í ágúst 1982 til að athuga rekstur og skipulag Hafrannsóknastofnunarinnar, en í áfangaáliti nefndarinnar var lagt til, að III. kafli laga nr. 64/1965, um rannsóknir í þágu atvinnuveganna, sem fjallar um Hafrannsóknastofnunina, yrði endurskoðaður. Í nefndinni áttu sæti Jón L. Arnalds, ráðuneytisstjóri í sjávarútvegsráðuneytinu, formaður, Geir Gunnarsson, formaður fjárveitinganefndar Alþingis, Jón Jónsson, forstjóri Hafrannsóknastofnunar, Magnús Pétursson, hagsýslustjóri, Már Elísson, fiskimálastjóri, og Vilhjálmur Lúðvíksson, framkvæmdastjóri Rannsóknaráðs ríkisins. Með nefndinni starfaði sem ritari Þórður Ingvi Guðmundsson frá fjárlaga- og hagsýslustofnun.

Athugasemdir við einstakar greinar frumvarpsins.

Um 1. gr.

Í 10. gr. gildandi laga um Hafrannsóknastofnunina er kveðið á um að stofnunin sé sjálfstæð ríkisstofnun sem heyri undir sjávarútvegsráðuneytið. Ekki eru gerðar tillögur um breytingar í þessari grein.

Í 11. gr. gildandi laga er kveðið á um skipun stjórnar Hafrannsóknastofnunarinnar. Ekki er gerð tillaga um breytingu á þessari grein.

12. gr. gildandi laga fjallar um verksvið stjórnar. Í frumvarpinu er gerð tillaga um að við þessa grein bætist ákvæði um að stjórnin taki ákvarðanir um meginatriði í stefnu og starfi Hafrannsóknastofnunarinnar, geri tillögu um starfs- og fjárhagsáætlanir og geri tillögur til ráðherra um skipun ráðgjafarnefndar og deildaskiptingu stofnunarinnar. Enn fremur er gert ráð fyrir, að stjórnin staðfesti skipaáætlun stofnunarinnar, svo og reikninga hennar.

Í 13. gr. eru þau nýmæli tekin inn, að ráðherra skipi, auk forstjóra, tvo aðstoðarforstjóra og deildarstjóra stofnunarinnar.

Til aðstoðarforstjóra eru gerðar þær menntunarkröfur að annar skuli vera með samþærilega menntun og forstjóri en hinn hafa sérstaka menntun og sérþekkingu á sviði stjórnunar og rekstrar. Nýmæli er, að forstjóri og aðstoðarforstjórar séu skipaðir til 5 ára í senn. Gengið er út frá að aðstoðarforstjórar séu ekki jafnframt deildarstjórar.

Í 14. gr. frumvarpsins er kveðið á um, að við stofnunina skuli starfa 2 aðstoðarforstjórar og er hér um nýmæli að ræða frá gildandi lögum. Fyrir nokkrum árum voru ráðnir með ráðherrabréfi tveir aðstoðarmenn forstjóra, sem jafnframt voru deildarstjórar ákveðinna rannsóknadeilda stofnunarinnar. Nú er talið nauðsynlegt að lögfesta þessar stöður þó þannig, að einungis annar aðstoðarforstjórinn sé vísindamaður á sviði hafrannsóknna, en hinn aðstoðarforstjórinn verði fjármála- og rekstrarstjóri stofnunarinnar. Gert er ráð fyrir að hann annist stjórn á rekstri skipa stofnunarinnar, sem felur í sér, að það hlutverk er fært frá rekstrardeild ríkisskipa til Hafrannsóknastofnunarinnar. Einnig er honum ætlað að annast gerð fjárveitingaþeirra stofnunarinnar, útgjaldaáætlana, kostnaðaráætlana rannsóknarleiðangra í samvinnu við forstjóra og samræma starfsemi deilda og útibúa með tilliti til sem

bestrar hagkvæmni og nýtingar. Þá er eðlilegt að fjármálalegur aðstoðarforstjóri annist starfsmannahald stofnunarinnar, uppáskrift reikninga og annað reikningshald og fjárreiður sem ekki eru í verkahring Skrifstofu rannsóknastofnana atvinnuveganna. Allar beiðnir um meiri háttar útgjöld þurfa samt að samþykkjast fyrirfram af forstjóra.

Í 15. gr. frumvarpsins er gert ráð fyrir allmiklum breytingum á sömu grein gildandi laga. Skv. gildandi lögum starfar við Hafrannsóknastofnunina ráðgjafarnefnd sem er skipuð skv. tilnefningu ýmissa hagsmunasamtaka og stofnana sem hér segir:

Landssamband íslenskra útvegsmanna, tveir menn.

Fiskifélag Íslands, einn mann.

Félag íslenskra botnvörpuskipaeigenda, einn mann.

Fiskimannadeild Farmanna- og fiskimannasambands Íslands, einn mann.

Alþýðusamband Íslands, einn mann.

Sjómannasamband Íslands, einn mann.

Forstjóri stofnunarinnar á sæti í nefndinni.

Ráðgjafarnefnd Hafrannsóknastofnunarinnar hefur sjaldan komið saman, enda falið takmarkað og óljóst verksvið.

Frumvarpið gerir ráð fyrir að ekki verði bundið í lög hverjir skuli skipa nefndina, heldur skuli stjórn gera tillögur til ráðherra um skipun nefndarinnar hverju sinni. Þá er ráðgjafarnefnd með frumvarpinu falið víðtækara starfssvið, s. s. að fjalla um starfsáætlanir og rannsóknarverkefni stofnunarinnar og gera tillögur um verkefnaval og starfshætti.

Með þessum breytingartillögum er stefnt að meiri sveigjanleika við skipun nefndarinnar og aukinni virkni í samræmi við starfsmarkmið stofnunarinnar á hverjum tíma. Með þessu fyrirkomulagi má tengja fleiri og óskyldari aðila starfi stofnunarinnar en einungis hin hefðbundnu hagsmunasamtök sjávarútvegsins. Má í þessu sambandi nefna sérfræðinga stofnunarinnar, rannsóknastofnanir, skóla og aðra sem tengjast sjávarútvegi beint eða óbeint.

Loks er gert ráð fyrir í frumvarpinu að ráðherra setji ráðgjafarnefndinni erindisbréf sem kveði nánar á um skyldur hennar og verksvið. Sem fylgiskjal með frumvarpinu er birt tillaga að erindisbréfi fyrir ráðgjafarnefndina.

Við 16. gr. gildandi laga eru sett ákvæði um útibú Hafrannsóknastofnunarinnar og er hér um nýmæli að ræða. Lögð er áhersla á, að útibúin geti nýst fleirum en Hafrannsóknastofnuninni einni, s. s. Rannsóknastofnun fiskiðnaðarins, öðrum rannsókn- og eftirlitsstofnunum o. fl. eftir því sem tækifæri gefst. Forstöðumenn útibúa ættu að heyra beint undir forstjóra Hafrannsóknastofnunarinnar.

17. gr. gildandi laga er gjörbreytt. Þau verkefni, sem löggin kveða á um að skuli vera á hendi stofnunarinnar, voru skilgreind fyrir tæpum tveimur áratugum þegar aðstæður voru aðrar en nú. Nauðsynlegt hefur því reynst að endurskoða markmið stofnunarinnar eins og þau eru skilgreind skv. lögum. Þau markmið, sem hér er gerð tillaga um, byggja á skilgreiningu, sem sett er fram í langtímaáætlun Rannsóknaráðs ríkisins fyrir Hafrannsóknastofnunina.

Í 18. gr. gildandi laga er kveðið á um að til að framkvæma verkefni stofnunarinnar skuli skipta starfseminni í fjögur verksvið. Í dag starfar stofnunin hins vegar í 9 mismunandi deildum auk fjögurra útibúa, skipareksturs og skrifstofuhalds. Gerð er tillaga um að stofnuninni skuli skipt í deildir með ákvörðun ráðherra að fengnum tillögum stjórnar stofnunarinnar. Með þessu er leitast við að tryggja frekari sveigjanleika í starfsemi stofnunarinnar, betri nýtingu á mannafla, tækjum og fjármunum í stað þess að deildir myndist í tengslum við áhuga og sérfræðisvið einstakra vísindamanna.

Um 2. gr.

Parfnast ekki skýringar.

Um ákvæði til bráðabirgða.

Með gildistöku frumvarpsins sem laga frá Alþingi þarf ekki að breyta skipun stjórnar Hafrannsóknastofnunarinnar, þar sem ekki er lögð til breyting á 11. gr. gildandi laga. Skipunartími núverandi ráðgjafarnefndar rennur hins vegar ekki út fyrir en 31. desember 1985. Til að tefja ekki framkvæmd laganna er því lagt til að skipunartíminn renni út 31. desember 1983 þannig að í ársbyrjun 1984 verði skipuð ný ráðgjafarnefnd. Auk þess er hentugt, að skipunartími stjórnar og ráðgjafarnefndar víxlist, þar sem ráðgjafarnefnd á fulltrúa í stjórn.

Fylgiskjal.

Drög að erindisbréfi fyrir Ráðgjafarnefnd Hafrannsóknastofnunar.

1. gr.

Við Hafrannsóknastofnun starfar ráðgjafarnefnd. Skulu eftirtaldir aðilar tilnefna fulltrúa til fjögurra ára í senn:

Sérfræðingar Hafrannsóknastofnunar	fjóra menn
Fiskifélag Íslands	einn mann
Landssamband íslenskra útvegsmanna	tvo menn
Sjómannasamband Íslands	einn mann
Stýrimannaskólinn	einn mann
Tækniskóli Íslands	einn mann
Fiskvinnsluskólinn	einn mann
Háskóli Íslands	tvo menn
Sjávarútvegsráðuneytið	einn mann

Alls 14 menn

Auk þess eiga sæti í nefndinni formaður ráðgjafarnefndar Rannsóknastofnunar fiskiðnaðarins og forstjóri, forstjóri og aðstoðarforstjóri Hafrannsóknastofnunar.

Ráðgjafarnefndin kýs sér formann.

2. gr.

Ráðgjafarnefndin fylgist með rekstri stofnunarinnar og er tengiliður milli hennar og þeirra aðila sem hagnýta eiga niðurstöður af rannsóknum hennar. Nefndin er forstjóra og stjórn til ráðuneytis og skal störfum hennar hagað í aðalatriðum á eftirfarandi hátt:

- Nefndin skal koma saman eigi sjaldnar en tvisvar á ári, vor og haust, en oftast eftir þörfum.
- Að vori skal nefndin fjalla um starfsáætlun stofnunarinnar og skulu einstök verkefni stofnunarinnar vera lögð fyrir nefndina til umsagnar.
- Að hausti skulu helstu niðurstöður af starfi stofnunarinnar skýrð og sagt frá verkefnum sem lokið er. Lögð skulu fyrir drög að nýjum verkefnum og leitað ábendinga eða tillagna nefndarinnar um ný verkefni, sem tekin verði upp í starfsáætlun og lögð fyrir til umsagnar að vori.
- Nefndin getur rætt og gert tillögur til stjórnar stofnunarinnar um allt er lýtur að stefnumótun, starfsháttum og verkefnavali stofnunarinnar, svo og samskiptum hennar út á við.

- Nefndin hefur fullt frjálsræði um að móta sín eigin vinnubrögð. Þar á meðal skipan undirnefnda.
- Ráðgjafarnefndin hefur einungis tillögurétt til stjórnar og forstjóra, en ekki ákvörðunarrétt.

3. gr.

Nefndin er ólaunuð, en sjávarútvegsráðuneytið getur heimilað þóknun fyrir sérstaklega umfangsmikil störf á vegum nefndarinnar að fengnum tillögum stjórnar stofnunarinnar.